Iedereen wilde wel wat van Dirk, maar wat wilde Dirk zelf?

Hèhè, de bel gaat. De kinderen stommelen druk en lawaaiig mijn lokaal uit. Te druk! Te lawaaiig! Ze zijn niet te houden in deze Sinterkersttijden… en geef ze eens ongelijk. Ook al zijn ze groot en in hun eigen ogen al zo goed als volwassen, de spanning van pakjes, feestgedruis, surprises, geheimzinnigheid, de naderende kerstdisco en sowieso het algehele 'eindejaarsgevoel' spelen iedereen parten. Dirk is vlak voor de bel al naar de wc gesneakt, zoals hij de laatste tijd wel vaker doet. Het mag niet, maar ik laat hem, want ik begrijp het wel. Als het lokaal helemaal leeg is en de rust is neergedaald, scharrelt Dirk de klas weer in. Hij zucht diep en gaat op de hangbank bij mijn bureau zitten.
"Zeg het is, man, wat speelt er?"
Hij haalt zijn schouders op en draait zijn handen met de palmen omhoog. Een moedeloos gebaar van leegte. Hij kijkt even naar mij op en laat dan zijn hoofd weer hangen.
"Last van de klasgenoten?" vraag ik.
Hij knikt.
"Laten ze je maar niet met rust?"
Hij schudt van 'nee'.
"Helpt het, wanneer je wat later uit school bent elke dag?"
"Soms", zegt hij.
"Wachten ze je op?"
Hij knikt.
"Zullen we es proberen hoe het is, als je elke dag wat eerder naar buiten mag?"
"Goed," mompelt hij.
En dan staan, zoals ook wel vaker gebeurt, zijn kleine broer en zus voor de deur, elk aan een hand van hun juf-van-de-dag.
"Is Dirk nog hier? De tweeling moet met hem mee naar huis. Hun moeder redt het weer niet…"

Maak kennis met Dirk

Hij zat bij mij in groep 8 én ik kende hem al van de rekenondersteuningsklasjes in groep 6 en 7. Een kalme, beheerste, praktische, handige bink van al bijna 13 jaar, goed gekleed, met een lang en soepel sportlijf, een gelijkmatig en snel bruinende huid en een kop met rossigblonde bijna krullen. Het meest opvallende aan zijn verschijning waren misschien zijn grote groenigblauwe ogen? Lange wimpers ook! Pfff… Een bijzonder mooi kind. Liep je met hem over straat naar de schooltuinen/ de ijsbaan/ het museum, dan draaide menigeen zich om, teneinde nog es naar hem te kunnen kijken. Hij voetbalde lichtvoetig, haast sierlijk en schaatste met een prachtig krachtige slag. Een gaaf kind in balans. Althans, zo op het oog. Nee, hij werd niet gepest. Hij werd wel lastiggevallen, soms echt belaagd, door de kinderen op school en de sportclubs. Iedereen wilde graag bij hem in de buurt zijn. Hij was razend populair!

Té populair? Kan dat ook?

Er stond altijd een drom kinderen om hem heen te duwen en te onderhandelen.
"Ik ga met Dirk mee, jij was gisteren al bij hem".
"Nee, hij gaat nog mee voetballen, toch? Dirk?"

Voor en na school, voor en na de pauzes, iedereen wilde altijd met Dirk spelen/ werken/ afspreken/ sporten/ langs de deuren met lampion of kinderzegels/ naar het zwembad of de ijsbaan of gewoon met hem mee naar huis. Of liever nog: hem als een trofee meenemen naar het eigen huis.
"Kijk eens, mijn bestie Dirk is vandaag bij mij!"
Ze claimden allemaal een speciaal en uniek contact. Ze noemden hem allemaal hun beste vriend. Ook de meisjes! Juist ook die! Ze wilden dat hij naar hen keek.
Ze zetten hem klem in de gang: "Zeg het nu, Dirk: met wie van ons wil jij verkering?"
Wat maakte hem zo bijzonder in hun ogen? Waarom waren ze allemaal zo star-struck van deze jongen?

Buitenkant en binnenkant

Behalve dat hij mooi was, was hij ook wat ouder dan de klasgenoten. Hij had langer gekleuterd, zoals dat heet en had later ook groep 5 nog es gedaan. Hij was rustig, kon goed luisteren en speelde nooit de baas. Zijn leiderschap was een vanzelfsprekendheid. Alle ogen waren op hem gericht. Wat ging hij doen? Waar ging hij naar toe? Welke keuze maakte hij? Was hij niet op school, dan viel dat meteen op! "Is Dirk er niet?" "Waar is Dirk?" Hij liet zich niet gelden en toonde geen competitie met anderen, ook niet tijdens het voetballen. Hij ontweek conflicten en liet zich niet in het ene, noch in het andere kamp meetrekken. Werd hem het vuur toch aan de schenen gelegd, moest hij partij kiezen, dan trok hij zich terug, letterlijk en figuurlijk. Hij was vriendelijk en behulpzaam en maakte een door en door betrouwbare indruk.

Hij kon redelijk goed meekomen op school, al presteerde hij niet al te best. Hij scoorde bij de toetsen, testen en Cito's over het algemeen gemiddeld. Niet opvallend goed en niet opvallend slecht. Ik zag hem ook vaak niets doen. Dan droomde hij weg. Was met zijn gedachten niet bij zijn schooltaken. Toch werkte hij zich gestaag door de lesstof heen en had zijn zaakjes meestal op tijd in orde. Hij kon erg mooi tekenen en knutselen! Hij maakte voor mij van papier maché een hond voor Sinterklaas. Zo mooi! Het was een hele toer om deze fraaie surprise zo te opereren, dat hij heel genoeg bleef om hem voor altijd te bewaren. Het hondje staat nog altijd op mijn boekenkast en kijkt me ietwat bedroefd aan…

De ideale leerling, die Dirk! Maar toch klopte er iets niet.

Wat scheelde eraan?

Kortgezegd: Dirk was niet vrolijk. Hij was niet blij. Hij had in feite alles mee, maar leek er niet van te kunnen genieten. Ik zag hem af en toe glimlachen, maar nooit schateren van de pret. Hij was ernstig op het sombere af.

Collega's dachten heel verschillend over hem! Zijn rustig zwijgen werd enerzijds gezien als 'dommigheid' ("Hij kan het niet volgen, we gaan te snel voor Dirk") en anderzijds juist als grote wijsheid! ("Hij heeft niet genoeg uitdaging, hij droomt weg!") Ik dacht op een goed moment in het ietwat gelaten gepeins van Dirk te zien, dat hij vooral andere dingen aan zijn hoofd had. Dingen, die oneindig veel belangrijker waren, dan rekenopgaven, spellingsregels en begrijpend leesteksten. Maar… waar was Dirk dan met zijn gedachten? Waar was hij wel, als hij er met zijn hoofd niet bij was?

In gesprek

Trouwe lezers van mijn geroeptoeter zullen nu niet verbaasd zijn! Want… wat ging ik doen? Juist! In gesprek met Dirk. Dat ging niet makkelijk! Hij liet zich niet zonder slag of stoot tot een gesprekje verleiden! Zeker niet wanneer ik hem frontaal, op de man af, benaderde! Dus praatte ik met hem in diverse open settings. Ik lette bijvoorbeeld extra op hem bij het kringgesprek. Ik bereidde voor de wekelijkse filosofieles een algemeen filosofische vraag speciaal voor hem

voor. Ik besprak met een klein groepje van de minst opdringerige klasgenoten en Dirk een thema-opzet. Ik ging aan de slag met de rollen in de groep. Welke rol heb jij in deze groep? En thuis? Ben je blij met je rol/ rollen? Welke rol zou je liever willen hebben? Zo verzamelde ik steeds meer gedachtenspinsels van Dirk. Mondjesmaat! Maar toch! Hij toonde wat meer emotie! Sprak een keer van onzekerheid! Klaagde mild over zijn jongere broer en zus!

Doorbraak

En toen, op een volkomen onverwachte manier, brak hij… Dat ging zo: de klas kwam verhit boven na de kleine pauze. Er had zich een groot 'voetbal op het schoolplein conflict' voorgedaan, waarbij Dirk ineens frontaal aangevallen was geworden! Dirk werd verweten, in niet mis te verstane bewoordingen, het was net geen schelden, dat hij de schuld had aan de hele toestand, omdat hij geen partij had willen kiezen! Hij was laf! Hij durfde nooit te kiezen! Hij had geen ruggengraat! Hij dacht niet aan anderen, maar alleen aan zichzelf! Hij was stom! Hij was niet opgekomen voor zijn beste vriend! Die voelde zich in de steek had gelaten… Dirk hoorde de beschuldigingen bleek en zichtbaar verdrietig aan. Hij liet het uitpraten van de ruzie aan mij en de anderen van de klas over. Ik deed dat volgens het beproefde concept van de drietaps raket met deze hamvragen aan alle betrokkenen! Aan de vechters en verdedigers, aan de pesters en hun slachtoffers en aan de omstanders. 1.Wat gebeurde er? 2.Wat dácht jij dat er gebeurde? 3.Wat had jij anders kunnen doen? Zo kwamen we bij de kern van dit conflict en bij de grootste schreeuwer zelf! Die was juist te fanatiek geweest! En te fel! En onredelijk onaardig!
"Juf, zo ging het helemaal niet!"
"Hij is helemaal niet Dirks beste vriend!"
"Toch?"
"Dirk?"
Dirk deed er het zwijgen toe…

De klas ging die dondermiddag bedrukt naar huis en ik vroeg Dirk om nog even na te blijven. Daar zat hij geknakt op de uitgezakte bank bij mijn bureau. En kon niet stoppen met huilen. Zonder geluid. Grote, stille tranen. Hadden de beschuldigingen hem zo hard geraakt? Waren ik en de rest van de klas niet sterk genoeg voor hem opgekomen? Was hij van zijn troon gestoten? Was de schreeuwer wel zijn beste vriend? Stak er nu een dolk in zijn rug?

Dirk praat!

Niet meteen alles kwam er die eerste keer uit, fluisterend bijna, tussen diepe snikken door. Verspreid over een aantal dagen en meerdere 'bankhangsessies' kwam het hele verhaal naar buiten. Wat had hij een zorgen! Die hadden niets te maken met school en tegelijkertijd ook alles! School is school en thuis is thuis… dat klopt, maar wanneer het thuis niet goed gaat, neemt een kind de zorgen echt wel mee naar school, waar hij of zij zich dan niet goed ontspannen kan ontwikkelen. Dan is de schaduw, die thuis over school heen werpt gewoon te groot en te donker…

Hoe dan ook: Dirk praatte! Fragmentarisch, in losse flodders, met halve en hele waarheden, alles door elkaar… Ik schrok ervan, beste lezers! Wist ik dan echt zo weinig van de thuissituatie van deze leerling?

Ja, natuurlijk waren er feiten bekend: vader, een prachtige, sterke kerel, Dirk had zijn bouw en zijn ogen, was vaak afwezig. Hij was een oliespecialist en reisde met een klein team de hele wereld over om problemen op te lossen. Hij reisde van boorplatforms op de grote zeeën naar pompinstallaties in Alaska of Koeweit, voer mee op olietankers en vloog tussendoor, waar en wanneer het kon terug naar huis. Daar had hij zijn vrouw en de drie kinderen. Zij, een prachtige rossigblonde vrouw, Dirk had het haar van zijn moeder, runde een kleine kapsalon. De drie kinderen zagen er altijd schoon en goed verzorgd uit en gedroegen zich niet opvallend. Ze draaiden goed mee op school en hadden vriendjes en vriendinnetjes. Het enige dat opviel, was

dat ze vaak nog tot best laat op het schoolplein speelden en dat je ze ook in de buurt kon tegenkomen op best wel rare tijden. Had moeder dan nog een klant thuis?

Nieuw voor mij, was dat wanneer vader thuis was, alles voor hem moest wijken. Dat het dan zogezegd party-time was! Hij overlaadde de kinderen met zijn liefde en met cadeaus en nam het er van: drinken, feesten, eten, stoeien…vooral samen met zijn vrouw! Hij kon niet van haar afblijven. Uit de hortend vertelde anekdotes kon ik afleiden, dat moeder de druk van dit grillige leven niet zo goed aankon en op een goed moment is blijven drinken, ook als haar man niet thuis was. Was hij thuis, dan kon zij niet werken, was hij weer weg, dan werkte ze extra veel om haar klantenkring niet teleur te stellen. Geen geregeld gezinsleven! Vaak geen gezamenlijk avondmaal: dan kreeg Dirk geld mee voor friet en daarom slierden hij en zijn siblings dus soms op de meest malle tijden over straat. De ziel onder de arm! De zorg voor de kleintjes kwam steeds meer op Dirks smalle schouders neer. Uiteindelijk ging hij zich ook verantwoordelijk voelen voor het welzijn van zijn moeder! En voor de hele sfeer in huis! Parentificatie, heet dat met een duur woord.

Hij had thuis de rol van een volwassene. Kon daar geen kind meer zijn. Wist bij het naar huis gaan niet, wat en wie hij daar zou aantreffen… Ja, Dirk werd langzaamaan 'de man in huis'. Hij moest alles onder controle zien te houden en kon niet verzaken. Hij moest de verstandigste zijn! Hij kon er niets over te zeggen tegen niemand niet, vooral niet tegen zijn ouders, maar geleidelijk aan uitte hij bij zijn moeder zijn zorgen en ging haar kritische vragen stellen. Poneerde een enkele keer een corrigerende opmerking en toonde een paar keer zijn afkeuring, door haar witte wijn door de wc te spoelen haar gin te vervangen voor kraanwater! Dapper! Er waren nooit echte ruzies, vertelde hij me. Er werd niet geschreeuwd, niet gevloekt maar wel af en toe, niet vaak, zeker niet dagelijks, geslagen. En het was niet vader die hem sloeg, maar moeder! Juist zij! In al haar onmacht!
"Ze slaat niet hard. Het doet geen pijn. Ik heb er geen last van."

Wat nu?

Wat kon ik anders dan alleen maar luisteren? Wat kon ik meer dan deze verdrietige jongen troosten? Moest ik zijn ouders hiermee confronteren? Wat riskeerde ik daarmee? Wat zou dat voor Dirks welzijn kunnen betekenen? Liepen de kinderen gevaar? Wat kon ik doen met de in diep vertrouwen aan mij vertelde dingen? En was het allemaal wel waar, wat hij vertelde? Moest ik mijn collega's hierover raadplegen? Wisten zij meer? Of moest ik hiermee direct naar de vertrouwenspersoon of naar de directeur? En dan? Ik besprak het eerst met Dirk. Ik vertelde hem, dat ik vond, dat er iets moest gebeuren en dat het goed zou zijn, wanneer hij zijn zorgen zou kunnen delen met niet alleen mij, maar bijvoorbeeld ook met de vertrouwenspersoon op school of met iemand anders uit zijn omgeving. Daar ging hij over nadenken en in de tussentijd vond hij het goed, dat ik, zonder namen te noemen, het één en ander alvast zou vertellen aan de vertrouwenspersoon. Die drong er bij mij op aan, dat ik voorzichtig met de ouders hierover in contact zou treden.
"Ga op huisbezoek", stelde zij voor. Mmmm … Daar ging ík over nadenken… Dat leek me niet zo simpel, namelijk. Spontaan aanbellen? "Hoi, ik was in de buurt en dacht, ik wip even aan!" Een afspraak maken? En dan uitleggen waarom ik langs wilde komen? Kon ik niet beter kort in een mail of telefonisch naar de ouders communiceren, dat ik zorgen had om Dirk en ze op school uitnodigen, voor een extra voortgangsgesprek? Zover kwam het niet! Het noodlot hielp een handje! En oma! Oma?

Oma in de bocht

Want, wat gebeurde er: moeder viel van de trap en brak een been. Echt! Vader was ver weg en kon zijn werk niet zomaar onderbreken. Buren reden haar naar het ziekenhuis. En zíjn moeder

kwam direct na een telefoontje van haar zoon in actie om het gezin te helpen. Zij wist van aanpakken en belangrijker nog, Dirk kon bij haar zijn ei kwijt en haar de zorg voor zijn broertje, zusje, moeder in handen geven. Moeder kwam ondertussen noodgedwongen tot rust en tot inkeer! Ze kon ook niet meer bij haar drankvoorraad! Of dit alles ten goede kwam aan de relatie tussen oma en haar schoondochter vertellen de analen niet… Misschien ook niet zo belangrijk? Oma redderde er op los en trok de boel vlot. Super oma! Ze meldde zich op enig moment ook bij mij. Dat ging zo:

Ik zat werk na te kijken, dictees denk ik. De klas was leeg. De stoelen stonden op de tafels en belemmerden mijn zicht op de deur. Ik had dus niet meteen door, dat daar iemand stond. Oma zag mij ook niet meteen, dus, toen ik de nagekeken schriften bij het schoolbord ging terugleggen, schrokken we allebei! Ik giechelde ervan!

“Zoekt u iemand?”

“Ja, ik zoek de juf van Dirk!”

Oei! Dat kwam er nogal streng uit. Mijn gegiechel verstomde prompt…

“Eh…dat ben ik! Komt u verder. Wat kan ik voor u doen?”

Ze kwam even praten. Of dat uitkwam? Nou, eigenlijk niet, maar had ik een keus?

Kopje thee erbij? Dat hoefde niet! Ze wilde wel even zitten, maar hield haar jas aan. Ze had niet veel tijd, maar wel veel noten op haar zang. Ik kreeg de wind van voren! Dat had ik nog niet eerder in mijn loopbaan meegemaakt: een boze oma! En waarom ik? Wat had ik niet goed gedaan? Nou ja, iedere leerkracht weet, *dat wanneer een ouder of grootouder boos is, dat altijd komt, omdat er onder die boosheid een grote ongerustheid of onzekerheid schuilt.* Dus ik trok het mij niet persoonlijk aan. Ik was oprecht nieuwsgierig naar oma’s verhaal. Het kwam erop neer, dat oma het ons, mij, de school verweet, dat er niet eerder in het gezin was ingegrepen! Hadden ik en mijn collega’s dan nooit iets gemerkt? Het werd een goed gesprek. De jas ging uit! Toch maar een kopje thee erbij en de doos met tissues…

En toen?

Vader kwam thuis en werd door zijn moeder ernstig toegesproken. Daar was ik niet bij, nee, dat kwam hij zelf opbiechten. Hij hield het daarbij ook niet droog! Zo’n grote ruwe bonk en dan die snotterende neus en die waterige blik… Maar de boel werd kordaat en laat ik dit niet vergeten te vermelden, met Grote Liefde in goede banen geleid. Moeder verkocht haar zaak, vader nam een tijdje bijzonder zorgverlof, er kwam een maatschappelijk werker over de vloer en na een half jaar ongeveer verhuisde het hele gezin naar een grote havenstad. Daar woonden ze dichter bij vaders uitvalswegen, ter land ter zee en in de lucht en bij oma. Opgefrist, herboren, nieuwe lente, nieuwe kansen…

Van één van Dirks beste vrienden, met een paar hield hij altijd contact, vernam ik, dat hij na zijn HAVO slaagde voor de zware selectietraining van het Korps der Mariniers. Wat zullen ze daar blij met hem zijn geweest! Fysiek sterk als hij was! Met zijn aangeboren leiderschap, zijn overzicht en zijn kalme aard.

Ik had er heel wat voor gegeven om hem een keer te zien in zijn uniform…

Dankjewel Dirk, voor wat ik van jou heb geleerd en voor jouw vertrouwen in mij. En dankuwel, oma, voor uw wijze lessen en kordate, liefdevolle voorbeeld.

De Roeptoeter - Ongevraagd Adviesbureau voor Opvoeding en Onderwijs
www.deroeptoeter.nl // corinnerijks@gmail.com // 06-37277853